УДК 343.533(477)
DOI: 10.31733/2078-3566-2022-2-259-266

Інна БЕРДНІК ©
доктор юридичних наук, доцент
(Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна)

Михайло ПУЗИРЬОВ©
доктор юридичних наук, старший дослідник
(Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна)

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ОКРЕМИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Здійснено компаративний аналіз норм кримінального законодавства окремих європейських країн, що встановлюють відповідальність за посягання у сфері інтелектуальної власності, з метою розробки єдиних підходів законодавчої техніки. З'ясовано, що вітчизняний законодавець залишив поза увагою питання уніфікації кримінальної відповідальності за злочинні посягання у сфері інтелектуальної власності, про що свідчить відсутність системного підходу до визначення критеріїв відповідальності щодо подібних за об'єктом і способом посягань та, як наслідок, розпорошення правових норм у різних розділах КК України. Виконаний компаративний аналіз положень кримінального законодавства Іспанії, Франції, Бельгії та Австрії засвідчив певну типовість підходів законодавців цих країн до формування законодавчих конструкцій щодо кримінально-правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності.

***Ключові слова*:** *право інтелектуальної власності, кримінально-правова охорона, закордонний досвід, посягання на об'єкти інтелектуальної власності, кримінальні правопорушення*.

Постановка проблеми. Глобалізація світової економіки дає поштовх подальшому невпинному розвитку інтелектуальної власності, яка дедалі стає одним із важливих елементів стратегічних ресурсів та конкурентоспроможності країн у світі, що постійно змінюється. Окреслена тенденція зумовлює, зокрема, необхідність розвитку кримінально-правового захисту інтелектуальних прав власників. Криміногенна ситуація свідчить про збільшення протиправних посягань в цій галузі. Крім традиційних кримінальних правопорушень, що посягають на право авторства, торгові марки, комерційні таємниці, виникла злочинність у сфері комп'ютерного програмного забезпечення, доменних імен, баз даних. При цьому способи вчинення злочинів стають все більш інтелектуальними, спеціалізованими, високотехнологічними та мережевими, а суб'єкти їх вчинення – транснаціональними та організованими. Отже, забезпечення кримінально-правової охорони соціальних цінностей в царині інтелектуальної власності, кримінально-правова протидія злочинності у цій сфері має становити підвищений інтерес для будь-якого технологічного суспільства.

Як свідчить практика, механізм захисту інтелектуальної власності ефективно діє у державах із розвиненою економікою, тому виникає необхідність проаналізувати основні засади кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в окремих зарубіжних країнах, досвід яких може бути використаний для вдосконалення вітчизняного законодавства.

Для романо-германської правової сім'ї характерний високий рівень нормативних узагальнень, який досягається за допомогою кодифікованих законодавчих

© М. Пузирьов, 2022
ORCID iD: https://orcid.org/0000-0002-7814-9476
mpuzyrov@gmail.com

© І. Берднік, 2022
ORCID iD: https://orcid.org/0000-0003-2672-2864
inna_berdnik1983@ukr.net

актів і виражений у формуванні логічно завершеної, структурно замкнутої нормативної системи.

З усіх країн, що належать до континентального типу, розглянемо, зокрема, Іспанію, Францію, Бельгію, Австрію. Законодавство зазначених країн достатньо відображає особливості правового регулювання відносин інтелектуальної власності у цій групі країн. Аналіз кримінального законодавства вказаних держав дозволить окреслити загальні межі кримінально-правової охорони інтелектуальної власності у правовому просторі західноєвропейських країн континентального типу.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Теоретико-методологічною основою цього дослідження є наукові праці П. Берзіна, В. Гулкевича, М. Дімітрова, С. Лихової, А. Ломакіної, А. Нерсесяна, О. Новікова, О. Парамонової, С. Тітової, В. Харченка та ін.

Метою статті є компаративний аналіз норм кримінального законодавства окремих європейських країн, що встановлюють відповідальність за посягання у сфері інтелектуальної власності, з метою розробки єдиних підходів законодавчої техніки.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж розпочати дослідження законодавчих приписів, треба зупинитися на загальних підходах щодо кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності. Кримінальна відповідальність за посягання на інтелектуальну власність визначена вітчизняним законодавцем у ч. 2 ст. 190, ст. 176, 177, 229, 361, 361-1, 361-2, 362, 363, 363-1 Кримінального кодексу (далі – КК) України [1]. Навіть поверхневий аналіз зазначених приписів свідчить про відсутність узагальненого системного підходу до нормативного регулювання правовідносин у цій сфері. Незважаючи на подібність регульованих правовідносин та способи вчинення протиправних посягань, зазначені статті розміщені у різних розділах Особливої частини КК України (розділ V «Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина», розділ VI «Кримінальні правопорушення проти власності», розділ VII «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності», розділ XVI «Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку») [2, с. 35; 3, с. 38; 4, с. 5; 5, с. 42]. Такий підхід вітчизняного законодавця, на нашу думку, не сприяє належному правозастосуванню та потребує корегування з метою об'єднання цих норм в окремому розділі КК України «Кримінальні правопорушення проти інтелектуальної власності».

Отже, розглянемо нормативні приписи КК окремих європейських країн, якими встановлено кримінальну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності.

КК Іспанії 1995 р. містить два підрозділи зі складами злочинів проти інтелектуальної власності, зокрема у главі XI, що присвячена охороні інтелектуальної та промислової власності відповідно [6].

Розділ 1 глави XI КК Іспанії містить три статті про охорону інтелектуальної власності. До об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 270, належить плагіат, незаконні відтворення, розповсюдження, відкрите повідомлення літературного, художнього або наукового твору, а також його переробка, інтерпретація або художнє виконання.

Для визнання цих діянь незаконними необхідно, щоб вони були вчинені «з метою наживи та на шкоду третім особам» і без дозволу власників прав інтелектуальної власності або цесіонарія. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу злочину є корисливий мотив. Цією нормою захищаються лише майнові права власника інтелектуальної власності [6]. Крім того, для визнання злочину закінченим необхідно настання наслідків у вигляді шкоди третім особам. У цій частині склад сконструйований на кшталт матеріального, чим нагадує ст. 176 КК України [1].

Вказана стаття також містить заборони умисного ввезення, вивезення чи збереження примірників зазначених творів чи їх відтворень без відповідного дозволу. Крім того, у диспозиції статті встановлено відповідальність за дії, пов'язані з серійним виробництвом або володінням специфічним способом, що полегшує пропуск заборонених або нейтралізацію технічних засобів, призначених для захисту програм ЕОМ. Під способом розуміється технічний засіб чи установка, призначені для видалення пристрою для захисту від незаконного доступу. На думку деяких вчених, цей злочин є своєрідним аналогом ст. 361 КК України щодо того, що неправомірний доступ до комп'ютерної інформації часто супроводжується нейтралізацією інтелектуальних

засобів її захисту.

У ст. 361-1 КК України встановлено відповідальність за створення з метою використання, розповсюдження або збуту, а також розповсюдження або збут шкідливих програмних чи технічних засобів, призначених для несанкціонованого втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку [1]. Цю норму можна назвати прогресивною, оскільки вона захищає інформацію від неправомірного доступу.

КК Іспанії окремою статтею (ст. 271) окреслює кваліфікований склад злочину. При цьому обтяжуючими обставинами є особливе економічне значення отриманої вигоди чи особлива тяжкість заподіяної шкоди [6]. Кількісне вираження даних категорій у законі не розкривається, з чого можна зробити висновок, що ці поняття є оціночними. Водночас в аналогічних складах кримінальних правопорушень КК України кваліфікуючою ознакою є значна шкода, розмір якої конкретизовано у примітці до ст. 361.

Наступний розділ глави XI КК Іспанії присвячений злочинам, пов'язаним з промисловою власністю. Об'єктивна сторона складу злочину, передбаченого ст. 273, виражається у незаконних: виробництві, ввезенні, володінні, використанні, пропозиції або введенні в обіг об'єктів промислової власності. Такі дії визнаються незаконними у разі, якщо будуть вчинені без згоди власника патенту або корисної моделі [6].

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом з наявністю промислової чи комерційної мети.

Також за змістом положень цієї статті заборонені незаконні використання або пропозиція використання з тією ж метою будь-якого способу, що є об'єктом патенту, а також володіння, пропозиція або введення в обіг або використання продукту, прямо отриманого запатентованим способом. Крім того, протиправними визнаються ті ж дії, пов'язані з об'єктами, що захищаються правами третьої особи на промислову або художню модель або креслення, а також на топографію напівпровідника. Тож настання наслідків у вигляді заподіяння шкоди власнику для визначення моменту закінчення злочину не є обов'язковим. Достатньо лише наявності корисливої мети в особи, яка вчиняє злочин. Отже, склад цього злочину є формальним.

Згідно з приписами ч. 1 ст. 274 КК Іспанії, кримінальне покарання передбачено за відтворення, підробку, зміну або використання будь-яким іншим способом відмітного знака, ідентичного або навмисне подібного із зареєстрованим знаком, який призначений для розрізнення таких самих або схожих товарів, послуг, діяльності або установ [6].

Незаконними зазначені діяння будуть визнаватись у разі, якщо вони вчинені без згоди власника права промислової власності, яке вимагається за законодавством про торгові марки та за умови, що злочинець знає про їх реєстрацію. Отже, права власника об'єктів інтелектуальної власності підлягають кримінально-правовій охороні.

Статтею 275 КК Іспанії встановлено покарання за використання у торгівлі найменування джерела чи географічної назви, що захищаються законами для розрізнення товарів. Кваліфікований склад злочину визначено у ст. 276 КК. Відмінною ознакою є особлива тяжкість вчиненого злочину, яка виявляється у вартості незаконно вироблених товарів із відповідним найменуванням чи особлива важливість заподіяної шкоди.

Приписами ст. 277 КК Іспанії забороняється умисне поширення винаходів, що є об'єктом секретного патенту, за умови спричинення шкоди національній оборонній системі. При цьому до об'єкта посягання належать як відносини інтелектуальної власності, так і зовнішня безпека держави (національна безпека) [6].

Розділ 3 глави XI КК Іспанії містить злочини, пов'язані з ринком та споживачами. Серед них також є злочини, які посягають на інтелектуальну власність.

Стаття 278 КК Іспанії передбачає кримінальну відповідальність за заволодіння способом, відомостями, письмовими чи електронними документами, інформаційними пристроями чи іншими об'єктами, що належать до комерційної таємниці. Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом та метою – розкриття комерційної таємниці. Кримінально караним також визнано використання технічних засобів для прослуховування, передачі, запису або відтворення звуку або зображення або інших засобів зв'язку. За цією ж статтею карається поширення, видача комерційної таємниці або передача її третім особам. В окремій статті міститься кваліфікований склад розглянутого злочину. Кваліфікуючою ознакою є вчинення злочину особою, яка зобов'язана за законом або договором охороняти комерційну таємницю, тобто

використання особою свого службового становища.

У КК Іспанії відсутні спеціальні норми, що передбачають відповідальність за посягання на комп'ютерну інформацію, але вона встановлена за злочини, що вчиняються з використанням інформаційних технологій: розкриття та розповсюдження таємних відомостей (ст. 197); знищення та ушкодження електронних даних, програм та документів (ч. 2 ст. 264); посягання на інтелектуальну власність (ст. 270) та комерційну таємницю (ст. 278); підробка документів (ст. 394); виготовлення та володіння засобами (інструмент, матеріал, знаряддя, речовина, машина, комп'ютерна програма, апарат), спеціально призначеними для вчинення злочинів, передбачених у попередніх статтях (ст. 400). Серед вказаних злочинів далеко не всі посягають на комп'ютерну інформацію.

Аналіз кримінального законодавства Іспанії щодо охорони інтелектуальної власності дозволяє зробити певні висновки: особливостями даних норм є використання в тексті закону понять «інтелектуальна власність» та «промислова власність» та їх розміщення в окремих главах.

КК Франції був ухвалений у 1992 р. та набув чинності з 1 березня 1994 р. Книга третя «Про майнові злочини та проступки» містить розділ другий «Про інші майнові посягання», а глава III «Про посягання на системи автоматизованої обробки даних» цього розділу – кілька складів злочинів, що посягають у тому числі й на інтелектуальну власність [7]. За змістом їх положень можна стверджувати, що внаслідок вчинення цих злочинів спричиняється майнова шкода.

У ст. 323-1 КК Франції встановлено відповідальність за діяння, що виражаються в отриманні незаконного доступу до системи автоматизованої обробки даних або її частини шляхом обману. Підвищена відповідальність передбачена за те саме діяння, що призвело до знищення або зміни даних, що містяться в системі, або погіршення роботи функціонування цієї системи [7]. Отже, у ч. 1 статті закріплений основний склад злочину, сконструйований на кшталт формального, а в ч. 2 – кваліфікований склад, обов'язковою ознакою якого є настання наслідків.

Дії, що виражаються в обманному введенні інформаційних даних в систему автоматизованої обробки, або в обманному знищенні чи зміні даних, що містяться в такій системі, також віднесені до незаконних (ст. 323-3 КК Франції) [7]. У цьому випадку йдеться про неправомірні модифікації чи знищення інформації у системі автоматизованої обробки даних, що відповідно до диспозиції ч. 1 та ч. 3 ст. 362 КК України належить до злочинних наслідків діяння.

Вчинення перелічених посягань групою осіб закріплюється в окремій нормі (ст. 323-4), що відрізняє КК Франції від кримінальних законів інших європейських держав. Також заслуговує на увагу запроваджена законодавцями Франції можливість притягнення юридичних осіб до відповідальності за вчинення подібних порушень за певних умов.

Розглянувши склади посягань на системи автоматизованої обробки даних у КК Франції, можна дійти висновку, що основні склади злочинів цієї групи є формальними і не передбачають настання будь-яких наслідків. Таке положення ілюструє важливість об'єкта цієї категорії злочинів та визнання визначених КК посягань у сфері комп'ютерної інформації як особливо небезпечних для суспільства.

У відділі «Про посягання на таємницю» міститься склад злочину, що закріплює відповідальність за посягання на професійну таємницю. Об'єктивна сторона характеризується розголошенням інформації секретного характеру особою, яка має до неї доступ завдяки своєму службовому становищу чи професії. Об'єктом цього злочину за КК Франції є інтереси особистості, а предметом можуть бути будь-які таємні відомості, що не підлягають розголошенню. При цьому відомості щодо комерційної таємниці також належать до предмета цього злочину.

У КК Бельгії також містяться норми, що встановлюють кримінальну відповідальність за злочинні посягання у сфері інформаційних технологій. При цьому треба зазначити, що бельгійський законодавець, зберігаючи вірність історичним традиціям, не пішов шляхом розробки та ухвалення нового КК, а вніс зміни до чинного КК 1867 року.

Зокрема, 28 листопада 2000 р. КК Бельгії було доповнено розділом IX bis «Правопорушення проти конфіденційності, недоторканності та доступності інформаційних систем та даних, що накопичуються, обробляються та передаються цими системами». Він містить кілька складів злочинів, що встановлюють кримінальну

відповідальність за посягання, зокрема й на інтелектуальну власність.

Положення ст. 550 bis КК Бельгії конкретизують відповідальність за втручання до інформаційної системи. Об'єктивна сторона злочину характеризується діянням у вигляді неправомірного доступу до інформаційної системи. Склад злочину є формальним та вважається закінченим з моменту входу до інформаційної системи без відповідного дозволу. Кваліфікований склад передбачає наявність спеціальних суб'єктивних ознак – мети здійснення обманної операції та використання особою свого службового становища.

Суворіше покарання в КК Бельгії встановлено для осіб, які здійснюють подібні дії і при цьому вилучають (незалежно від способу) дані, накопичені, оброблені або передані інформаційною системою; для осіб, які використовують інформаційну систему, що належить третій особі, або користуються нею для проникнення в інформаційну систему третьої особи; а також для осіб, які завдають певної шкоди (навіть ненавмисно) інформаційній системі або даним, які накопичуються, обробляються або передаються цією чи іншою системою. У цьому випадку законодавець розкриває наслідки у вигляді неправомірного заволодіння інформацією та заподіяння шкоди даним в інформаційній системі.

Окремо КК Бельгії передбачає покарання для організатора, підбурювача та особи, яка зберігає, розкриває, розповсюджує або використовує дані.

Ст. 550 ter КК Бельгії встановлює відповідальність осіб, які:

– з метою заподіяння шкоди прямо чи опосередковано вводять до інформаційної системи дані, змінюють або знищують їх;

– змінюють будь-яким технологічним способом можливість використання даних у цій системі.

При цьому законодавець конкретизує діяння суб'єкта злочину, визначаючи їх як модифікація та знищення інформації. Цією ж статтею передбачена відповідальність для тих, хто з обманними намірами або з метою заподіяти шкоду вивчає, надає у розпорядження третіх осіб, розповсюджує або робить предметом торгових операцій дані інформаційної системи.

Суб'єктивна сторона включає усвідомлення особою того, що ці дані можуть бути використані для спотворення інших даних, впроваджених до інформаційної системи, або перешкодити її роботі.

Підвищена відповідальність встановлена для тих осіб, які під час вчинення вказаного правопорушення завдадуть шкоди відомостям, що перебувають у цій чи іншій інформаційній системі, а також тим, які перешкоджають правильній роботі інформаційної системи. Отже, кваліфікований склад злочину містить наслідки у вигляді пошкодження інформації та порушення роботи інформаційної системи.

Заслуговує на увагу також підхід австрійського законодавця до вирішення проблеми кримінальної відповідальності за злочинні посягання у сфері інтелектуальної власності

Наприклад, у розділі п'ятому «Порушення, що посягають на приватну сферу та на розголошення певної професійної таємниці» КК Австрії встановлено відповідальність за «протизаконний доступ до комп'ютерної системи» (§ 118a) для особи, яка використовує дані, збережені в комп'ютерній системі, робить їх доступними для іншої особи, або публікує їх. До об'єктивних ознак цього злочину законодавець відніс такі дії, як створення майнової вигоди чи завдання шкоди [9]. Засобом вчинення протиправних дій визначена комп'ютерна система, до якої особа не має доступу або такий доступ обмежений. Обов'язковою ознакою при цьому є порушення заходів захисту.

Положеннями § 119 a КК Австрії «Використання перехоплення даних у корисливих цілях» встановлено покарання за використання даних, не призначених для винного, а також за їх публікацію з метою створення майнової вигоди або заподіяння шкоди. Крім того, до об'єктивної сторони входить використання обладнання, що встановлюється на комп'ютерній системі, або іншим способом уможливлює прийом повідомлень, або ловить електромагнітне випромінювання комп'ютерної системи. Ця частина норми має прогресивний характер, оскільки акцентує увагу на використанні засобів незаконного доступу до системи.

Окремо КК Австрії передбачає відповідальність за порушення комерційної чи виробничої таємниці (§ 122). Об'єктивна сторона цього злочину включає розголошення та використання таких відомостей. Особливістю складу є предмет злочину – лише

комерційна чи виробнича таємниці. У КК України у подібній нормі об'єднуються посягання на комерційну та банківську таємниці або професійну таємницю на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст. 232 КК України).

Конкретизація предмета посягання щодо комерційної таємниці не буде зайвою для КК України, оскільки допоможе правильніше визначати ознаки складу кримінального правопорушення. На нашу думку, норму про відповідальність за умисне розголошення комерційної таємниці з використанням електронно-обчислювальних машин необхідно виділити зі складу злочину, закріпленого у ст. 232 КК України, та помістити до розділу XVI «Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку».

Підвищена відповідальність у КК Австрії передбачена для осіб, які вчиняють такі ж дії з метою отримання майнової вигоди або заподіяння шкоди. У § 122 вказаного КК також закріплені кваліфікуючі ознаки: заподіяння шкоди і корислива мета.

Умовою настання відповідальності за вказаною статтею є порушення законного інтересу потерпілого внаслідок розголошення або використання таємниці. Суб'єкт злочину – спеціальний – особа, якій таємниця була довірена або стала доступною у зв'язку з її діяльністю щодо здійснення нагляду, контролю або збору відомостей, передбачених законом або адміністративним розпорядженням.

У наступному злочині «Виробниче або комерційне шпигунство» (§ 123) суб'єкт загальний. Суб'єктивна сторона характеризується умислом та метою використання таємниці, передачі її іншій особі для використання або розголошення громадськості. В окремий склад (§ 124) виділено виробниче та комерційне шпигунство на користь іноземної держави.

Розділ шостий КК Австрії «Злочинні діяння проти чужого майна» також розкриває низку порушень, які посягають на інтелектуальну власність. Такі злочини можуть завдавати майнових збитків законним власникам результатів інтелектуальної діяльності.

Так, положеннями § 126 а КК Австрії «Пошкодження даних» закріплюється відповідальність особи, яка завдає шкоди іншій особі тим, що змінює, стирає або іншим шляхом робить непридатними або знищує дані, що автоматично підтримуються, перероблені або пересилаються, якими вона не має права користуватися.

Об'єктивна сторона злочину, що розкривається в § 126 б, характеризується «тяжким пошкодженням працездатності комп'ютерної системи», якою особа не має права користуватися. Способами пошкодження є введення та передача даних. Особливістю складу цього злочину є відсутність будь-яких наслідків у диспозиції статті.

У § 126 с передбачено покарання за використання комп'ютерної програми або подібного обладнання, які були створені або адаптовані для здійснення протиправного втручання в комп'ютерну систему, порушення таємниці телекомунікації, використання в злочинних цілях перехоплення даних, пошкодження даних або для порушення працездатності комп'ютерної системи. Незаконними також визнаються використання пароля, коду доступу або даних, що дозволяють незаконне втручання в комп'ютерну систему або її частину. При цьому суб'єкт злочину має усвідомлювати, що дані використовуються для вчинення протиправних діянь.

У КК Австрії виділено відповідальність за шахрайське зловживання обробкою даних, що також відповідає сучасним потребам суспільства в охороні особистого майна.

Отже, австрійським законодавцем було детально досліджено протиправні посягання у сфері комп'ютерної інформації, визначено, які з них належать до категорії злочинів та розроблено основні засади кримінальної відповідальності за їх вчинення.

Висновки. Отже, виконаний компаративний аналіз положень кримінального законодавства Іспанії, Франції, Бельгії та Австрії свідчить про певну типовість підходів законодавців цих країн до формування законодавчих конструкцій щодо кримінально-правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності.

Зі свого боку, вітчизняний законодавець залишив поза увагою питання уніфікації кримінальної відповідальності за злочинні посягання у сфері інтелектуальної власності, про що свідчить відсутність системного підходу до визначення критеріїв відповідальності щодо подібних за об'єктом і способом посягань та, як наслідок, розпорошення правових норм у різних розділах КК України. У зв'язку з цим видається за доцільне об'єднати ці норми в окремому розділі КК України «Кримінальні

правопорушення проти інтелектуальної власності».

Такої ж думки дотримуються й розробники проєкту нового КК України (станом на 24.12.2021), в окремому розділі 7.2 якого об'єднано склади кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. URL : zakon.rada.gov.ua/go/2341-14.
2. Берзін П. С. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг: аналіз складів злочину, передбаченого ст. 229 КК України : монограф. Київ : Атіка, 2005. 316 с.
3. Лихова С. Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України) : монограф. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. 573 с.
4. Нерсесян А. С. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності : автореф. дис. ... канд. наук : 12.00.08 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2008. 19 с.
5. Харченко В. Б. Кримінально-правова охорона прав на результати творчої діяльності та засоби індивідуалізації в Україні : монограф. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. 480 с.
6. Кримінальний кодекс Королівства Іспанія ; за ред. В. Л. Менчинського ; пер. з ісп. О. В. Лішевської. Київ : ОВК, 2016. 284 с.
7. Кримінальний кодекс Французької Республіки ; за ред. В. Л. Менчинського ; пер. з фр. К. І. Мазуренко. Київ : ОВК, 2017. 348 с.

Надійшла до редакції 13.05.2022

References

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 [Criminal Code of Ukraine of April 5, 2001]. URL : zakon.rada.gov.ua/go/2341-14. [in Ukr.].
2. Berzin, P. S. (2005) Nezakonne vykorystannia zasobiv indyvidualizatsii uchasnykiv hospodarskoho oborotu, tovariv ta posluh: analiz skladiv zlochynu, peredbachenoho st. 229 KK Ukrainy [Illegal use of means of individualization of participants in economic turnover, goods and services: analysis of the corpus delicti under Art. 229 of the Criminal Code of Ukraine] : monohraf. Kyiv, 316 з. [in Ukr.].
3. Lykhova, S. Ya. (2006) Zlochyny u sferi realizatsii hromadianskykh, politychnykh ta sotsialnykh prav i svobod liudyny i hromadianyna (rozdil V Osoblyvoi chastyny KK Ukrainy) [Crimes in the sphere of realization of civil, political and social rights and freedoms of man and citizen (Chapter V of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine)] : monohraf. Kyiv : Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskyi universytet», 573 p. [in Ukr.].
4. Nersesian, A. S. (2008) Kryminalno-pravova okhorona prav intelektualnoi vlasnosti [Criminal protection of intellectual property rights] : avtoref. dys. ... kand. nauk : 12.00.08 / In-t derzhavy i prava im V. M. Korestkoho NAN Ukrayiny. Kyiv, 19 p. [in Ukr.].
5. Kharchenko, V. B. (2011) Kryminalno-pravova okhorona prav na rezultaty tvorchoi diialnosti ta zasoby indyvidualizatsii v Ukraini [Criminal and legal protection of the rights to the results of creative activity and means of individualization in Ukraine] : monohraf. Kharkiv : KhNU im. V. N. Karazina, 480 p. [in Ukr.].
6. Kryminalnyi kodeks Korolivstva Ispaniya [Criminal Code of the Kingdom of Spain] ; za red. V. L. Menchynskoho ; per. z isp. O. V. Lishevskoyi. Kyiv : OVK, 2016. 284 s. [in Ukr.].
7. Kryminalnyi kodeks Frantsuzkoyi Respubliky [Criminal Code of the French Republic] ; za red. V. L. Menchynskoho ; per. z fr. K. I. Mazurenko. Kyiv : OVK, 2017. 348 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Inna Berdnik, Mykhailo Puzyrov. Criminal and legal protection of intellectual property rights under the legislation of some european countries. The article presents a comparative analysis of the criminal legislation of some European countries that establish liability for encroachment on intellectual property, in order to develop common approaches to legislative technique. It was found that in Ukraine there is no generalized systematic approach to the regulation of legal relations in the field of intellectual property. A comparative analysis of the provisions of the criminal law of Spain, France, Belgium and Austria showed a certain approach of the legislators of these countries to the formation of legislative structures for criminal and legal protection of intellectual property rights.

The relevance of this study is due to the fact that the globalization of the world economy gives impetus to the continued development of intellectual property, which is becoming an important element of strategic resources and competitiveness of countries in a constantly changing world. This trend determines, in particular, the need to develop criminal and legal protection of intellectual property rights. The criminogenic situation indicates an increase in illegal encroachments in this area. Thus, in addition to traditional criminal offenses that infringe on copyright, trademarks, trade secrets, there is criminality in the field of computer software, domain names, databases.

The authors came to the conclusion that the domestic legislator ignored the issue of unification of criminal liability for criminal encroachments in the field of intellectual property, as evidenced by the lack of a systematic approach to determining the criteria of liability for similar encroachments and, consequently, – dispersion of legal norms in different sections of the Criminal Code of Ukraine. In this regard, it seems appropriate to combine these rules in a separate section of the Criminal Code of Ukraine «Criminal offenses against intellectual property».

***Keywords*: *intellectual property rights, criminal and legal protection, foreign experience, encroachment on intellectual property, criminal offenses*.**

УДК 343.98 : 343.131
DOI: 10.31733/2078-3566-2022-2-266-272

Ігор ПИРІГ©
доктор юридичних наук, доцент

Сергій ПРОКОПОВ©
викладач

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ РОЗСЛІДУВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ

У статті надано увагу практичному використанню криміналістичної характеристики під час розслідування перевезення наркотичних засобів залізничним транспортом. Наголошено, що важливим є використання на початковому етапі розслідування таких елементів криміналістичної характеристики, як обстановка та спосіб вчинення правопорушення, інформації про сліди та особу правопорушника. Аналіз зазначених елементів впливає на виявлення правопорушення і тактику проведення таких слідчих (розшукових) дій, як огляд та допит.

На основі аналізу думок науковців визначено, що застосування поліграфа можливо у формі проведення допиту або судово-психологічної експертизи. Доведено позицію щодо доцільності проведення допиту з участю спеціаліста-поліграфолога. Надано увагу використанню під час допиту поліграфа.

Ключові слова: *кримінальне провадження, криміналістична характеристика, наркотичні засоби, слідчий, початковий етап розслідування, огляд, сліди, допит, тактичні прийоми.*

Постановка проблеми. Незаконний обіг наркотиків завжди був і залишається одним з найбільш небезпечних проявів злочинної діяльності, що негативно впливає на соціальну складову суспільства, знищує моральні цінності та впливає на здоров'я населення, сприяє збільшенню інших видів кримінальних правопорушень. Не зважаючи на сьогоднішнє становище країни, коли український народ об'єднався у боротьбі з агресором, кількість кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів не зменшується. Зокрема, за даними Генеральної прокуратури України, в 2021 р. зареєстровано 29 587 кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, з яких у 21 949 оголошено особам

© І. Пиріг, 2022
ORCID iD: https://orcid.org/0000-0002-8391-067X
pira@ua.fm
© С. Прокопов, 2022
proko@ua.fm